

протилежних смислових хронотопів: між рядків прочитуємо образ хати, що асоціюється із домашнім вогнищем, захистом та затишком на противагу зовнішньому світу, який символізує чужий простір, а відтак – небезпеку.

Висновки. Діалектизми у поетичному мовленні Сергія Жадана виконують важливу стилетворчу та образотворчу роль, є одним із засобів увиразнення, доповнення ментальності ліричних героїв на рівні світовідчуття. У поетичних творах Сергія Жадана переважають лексичні діалектні слова різної семантики, рідше автор уживає етнографічні діалектизми. Діалектна лексика майстерно вплітається у художню канву тексту та набуває особливого конотативного семантичного значення у синтагматичі з іншими словами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жадан С. Антена: поезії Чернівці: Меридіан Черновіц, 2018. 304 с.
2. Жадан С. Список кораблів. Чернівці: Меридіан Черновіц, 2020. 160 с.
3. Жадан С. Тамплієри. Поезії. Чернівці: Книги – ХХІ; Meridian Czernowitz, 2016. 120 с.
4. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
5. Лисенко П.С. Словник поліських говорів. Київ: Наукова думка, 1974. 260 с.
6. Літературознавча енциклопедія: у двох томах. Т. 1 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 608 с.
7. Словник української мови: в 11-и томах. Київ: Наукова думка, 1970-1980.
8. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1973. 438 с.
9. Сучасна українська літературна мова: підручник / [М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.]; за ред. М. Я. Плющ. Київ: Вища школа, 1994. 413 с.

Horbatenko I. Dialectics in the poetic work of Serhiy Zhadan.

The article describes the use of dialectics in poetry Serhiy Zhadan, analyzed species, which include dialectisms in poems of Serhiy Zhadan, revealed their expression function and semantic features.

Key words: *dialect, dialectisms, lexical dialectisms, ethnographic dialectisms, semantic dialectisms, expressive function, semantics.*

А. О. Зленко

Науковий керівник – проф. Т. П. Беценко

СЕМАНТИКА І ПОЕТИКА ЗНАКІВ-СИМВОЛІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ПРОСТОРУ У ХУДОЖНІЙ МОВІ В. ГОЛОБОРОДЬКА

У статті розглянуто семантику знаків-символів на позначення просторових понять у художній мові В. Голобородька. Зосереджено увагу на аналізі макрпростору села, здійснено класифікацію просторових лексем на позначення сільського локусу, що актуалізовані у поетичній творчості В. Голобородька.

Ключові слова: *семантика, лексема, знаки-символи, ідіостиль, поетична мова, художня картина світу.*

Постановка проблеми. В. Голобородько – митець з непізнаним поетичним світом, самобутньою манерою письма, колоритністю, візуалізацією. Його філігранно витончене слово непізнаване й незатерте крізь роки, а думка – актуальна і чисто довершена та, водночас, сильна й естетична. Ознакою лінгвостилію письменника визначають «вправність, досконале володіння мовою», технікою поетичної мовотворчості – усією сукупністю «художньо-естетичних і стилістичних рис, прийомів, уподобань, що визначають своєрідність художнього бачення світу», які «у Василя Голобородька ґрунтуються на оспівуванні, піднесенні реалій звичайних, буденних, надто простих і звичних, раніше навіть ніким не помічених» [2]. Мовно-поетична культура В. Голобородька вважається феноменальним явищем в українській художній творчості. У поетичному дискурсі митця особливе місце займають просторові поняття. На нашу думку, пізнання семантики символів-локативів слугуватиме джерелом осягнення поетичної мови як своєрідної знакової системи.

Аналіз актуальних досліджень. Відомі розвідки таких учених: А. Макарова, Л. Неживої, М. Ільницького, О. Кицан, О. Кузьменко, О. Неживого, Т. Пастуха, Ю. Шутенко, Н. Науменко, Л. Дударенко, М. Шленьової, Т. Беценко та ін. Інтерес до ідіостилію письменника останнім часом зростає, що зумовлено значущістю поетичного слова митця, його самобутністю, незатертістю, небуденністю поетичного мислення.

Мета статті – описати семантику знаків-символів на позначення просторових понять, засвідчених у поезії В. Голобородька.

Виклад основного матеріалу. Проблема семантики знаків-символів на позначення простору становить певний інтерес для текстознавців. У процесі мовного аналізу твору часто виникає необхідність визначити просторову наповненість художнього світу митця, оскільки у більшості випадків художній простір твору характеризує індивідуальний стиль та манеру письма художника слова.

Проблема мовного вираження простору, на думку Л. Лисиченко, в українській поезії є складною, тому заслуговує пильної уваги дослідників,

бо дає цінні матеріали для розуміння не тільки явищ літератури, мови, етики, а й того, що ми сьогодні називаємо ментальністю народу [5, с. 6].

Художній простір у літературознавстві, лінгвістиці тексту постає досить важливою і складною категорією, аналіз якої провадить до розуміння механізмів поетики творчості: «Зауваження щодо мистецтва, простору, їхньої взаємодії залишаються питаннями, навіть коли звучать у формі стверджень», – так починає свою статтю «Мистецтво і простір» М. Гайдеггер [6]. Простір з такими категоріями, як художній текст, композиція, художній час, колір тощо, входить до апарату структурного аналізу творів мистецтва.

У Василя Голобородька чітко окреслені два простори – локуси **село і місто** – у мегапросторі **Україна** (Батьківщина, рідний край). Простір села – центральний в ідіостилі В. Г.: *Тут ми живемо споконвіку,/ так довго,/ що вже й не розуміємо назв наших річок,/ у прадавнині названих нашими прадідами / нашою прамовою... / Ніхто нас не розшукує у цьому світі:/ село без пісень –/ льотовище без посадових вогнів,/ жоден літак не сяде у нашому у краї.../ Стежки від хати до хати,/ від криниці до криниці,/ від села до села/ заростуть топчиною* («Тут ми живемо»). Справедливим вважаємо міркування, що «стильова манера В. Голобородька – відображення поетичного досвіду як самого митця, так і національної та світової поетичної традиції. Водночас вона є фактом оригінального художнього мислення письменника» [2].

Село у світосприйманні поета – це простір, що охоплює довічні реалії життєіснування українців: житло, побут, хліборобську працю, природу. Тому закономірно, що український сільський простір – земля, нива (поле) з комбайнами, сівалками, сівбою, оранкою, збиранням урожаю, хатою, садом та рослинністю навколо хати і становить **макропростір** буття українців.

Отже, макропростір **село** у художньому світі В. Г. репрезентований за допомогою таких ключових лексем, як земля (степ, нива, край, сторона); хата з обійстям; сад з рослинністю. Одвічний атрибут, який означає простір села, – **криниця** – символізує батьківщину, спадкоємність поколінь і традицій; здоров'я, силу, а також чистоту, святість і високу духовність. **Стежка** – знак-

символ чогось нового, незвіданого, єдності або розриву поколінь, спадкоємності.

Річка є символом руху, плину часу, рубежем між своїм і чужим простором.

Цінним для поета уявляється простір **сільської хати**: *Хата іде,/ а за нею, як черідка гусей,/ крокують інші хати – усе село–/ не схожі між собою/ і нашою хатою,/ але такі білесенькі,/ з широкими очима,/ у таких же золотих солом'яних хустках,/ у таких же вишневих сукенках садів* («Дорогою через літо»). Селянська хата є головною прикметою селянського простору з її духовно наповненою життєздатністю. У поетичному доробку митця українська **хата** виступає знаком-символом священного простору, батьківщини, рідної землі, продовження роду, материнської любові, тепла, святості, єдності, добробуту, захисту і допомоги.

Природа є одвічним мотивом селянського простору. Тому **сад** як мікропростір села виступає невіддільною його частиною зі своєю атрибутикою. Наповнення саду становлять дерева, кущі (калина), інша рослинність: *Любо яблуньці жити у нашій хаті,/ тільки з того боку вікна:/ я дивлюся на її рожеві щічки у вікно/ і яблунька дивиться на мої рожеві щічки у вікні* («Дві яблуньки») чи то груша, персоніфікована, оживлена: *А потім ми запросили вечеряти/ білу грушку,/ яка стояла під хатою...* («Грушка»). Сад, особливо фруктовий, здатний плодотворити, тому символічно вказує на єднання поколінь, душу, а також на впорядковану природу. У поезії «Садок і літання» автор возвеличує вишневий садок, який виступає оберегом та пам'яттю: *Мати дарує синам по вишневому дереву –/ садок,/ з хрестиків складає їм високі крила –/ на майбутнє.*

Українська рослинність займає виняткове місце у художньому просторі В. Голобородька. Напр.: *Що за дерево на горі стоїть,/ красочками красується,/ полечу й собі до дерева-любистку квітками милуватися.* Насамперед **любисток** є оберегом хати, обійстя, а також символом любові, злагоди (*як до дерево-любисток усі люблять,/ щоби так хлопці моє ім'я любили*) («Дерево-любисток»). Тож ця рослина для українців цінна та доволі символічна.

Улюбленим у поета є **соняшник** – один із символів української землі – ознака її родючості і процвітання: *Ми одночасно вирішили прикрасити голі стіни –/ стали чіпляти репродукцію картини «Соняшники»:/ на жовтому*

тлі – жовтими – соняшники... («Соняшники»). У поезії «Квітка: мальва» **мальва** – символ любові до рідної землі, до свого народу і батьківської хати. Це оберіг української оселі: *Так і цвіте мальва у тому городочку,/ свічкою навпаки – знизу догори –/ горить./ Не догорає: стебло усе вищає,/ ти усе помітніша,/ звідки б не подивитися метеликом у той бік,/ де тебе вперше – поміж мальв – побачив.* У іншому творі: *Калиною розквітлою об Різді,/ ти повернувся, Василю, на Україну/... І я саджаю на білому аркуші калину,/ що в лузі синім цвітом процвітає: поки перший рядок дописую – на другому рядку калина уже виростає на папері...* («Калина об Різді»), В. Г. уживає одвічний символ України – **образ калини**, що слугує знаком-символом на позначення України, батьківщини, рідного дому; материнства, жіночності; дівочої чистоти й краси; кохання, вірності; сімейного благополуччя й достатку; гармонії життя та природи. Переконаємося в істинності думки, що «фольклорно-пісенний континуум – невичерпне джерело формування поетичної картини світу митця» [2].

Майстерно відтворює поет буденну «ниву» і стає її невіддільною частинкою: *випала... пшенична нива/ та як я на тій ниві малий лежу! («З дитинства: хліб»).* Нива через сприйняття ліричного героя змальована неосяжною і глибокою, як море: *Я упав, я втопився у хвилях ниви:/ високо в небі стояло колосся,/ плавали угорі рибинками птахи,/ пропливали наді мною човнами хмарки,/ колеса на гарбах рипіли крізь воду далеко./... А мати пестила лагідно колосся,/ зерно у долонях пересипала...* («З дитинства: хліб»).

Нива – знак-символ на позначення архетипу землі, переродження, оновлення, оживання, вмістилище колообігу, а також миролюбності, надійності, хазяйновитості та невтомної праці. Вона виступає магічним, сакральним символом українського народу.

Висновки. Знаки-символи на позначення сільського простору відіграють значну роль у поетизації художнього світу Василя Голобородька. Його художня мова постає як відповідний духовно-буттєвий простір з оригінальною, самобутньою картиною світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беценко Т. П. Поетичний мовосвіт Василя Голобородька: прикмети ідіостилю. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2017. № 31, Т. 1.
2. Беценко Т. П. Світ поетичного слова В. Голобородька – сюрреаліста. *Слово і Час*. 2018. № 6.
3. Голобородько Василь. Летюче віконце. Вибрані поезії. Київ: Український письменник, 2005. 463 с.
4. Голобородько В. І. Ікар на метеликових крилах: Вірші. Київ: Молодь, 1990. 160 с.
5. Лисиченко Л. А. Художній простір у мовній картині світу поетичного твору. *Лінгвістичні дослідження*. Науковий вісник. Харків: ХДПУ, 1997. Вип. 3. С. 3-6.
6. Мочернюк Н. Художній простір у контексті інтермедіальності. Івано-Франківськ, 2012.
7. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.

Zlenko A. *Semantics and poetics of signs-symbols on the designation of rural space in the artistic language V. Holoborodko.*

The semantics of signs-symbols to denote spatial concepts in the artistic language of V. Holoborodko is considered in the article. Attention is focused on the analysis of the macro-space of the village, the classification of spatial tokens to denote the rural locus, which are actualized in the poetic work of V. Holoborodko.

Key words: *semantics, token, signs-symbols, idiosyle, poetic language, artistic picture of the world.*

С. В. Калиш

Науковий керівник – ст. викл. Р. В. Оробінська

ЕМОЦІЯ РАДОСТІ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

У статті представлено сутність емоційного стану радості та узагальнено особливості його психологічних проявів, що впливають на вираження мовного коду в процесі мовленнєвої взаємодії. В праці узагальнено основні прояви емоційного стану радості у живому спілкуванні людей.

Ключові слова: *радість, почуття радості, емоція.*

Постановка проблеми. Емоційність мовлення завжди була одним із найбільш складних, разом із тим, надзвичайно цікавих тем для дослідження в лінгвістиці. Ця цікавість продиктована, передовсім, різноплановістю вираження об'єкта дослідження та потребою залучення цілої низки дисциплін гуманітарного напрямку (психології, філософії, соціології тощо) до встановлення особливостей його реалізації. Радість є одним із найбільш цікавих станів людини, які супроводжуються позитивним емоційним збудженням, що впливає на її поведінку, у тому числі й мовленнєву.